

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าจะต้องพัฒนาด้านการศึกษาเพราะการศึกษาคือรากฐานของการพัฒนาในทุกๆด้านของประเทศไม่ว่าจะเป็น ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง เมื่อต้องการพัฒนาด้านศึกษานั้นก็หมายถึง เด็ก ซึ่งในอนาคตจะเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้าเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ บุคคลที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา นั้นก็คือ ครู และบุคลากรทางการศึกษา เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ ถ่ายทอดความรู้ คุณธรรมจริยธรรม และความสามารถในการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษาเพื่อให้บรรลุตามเป้าประสงค์ของการจัดการศึกษาไทยในปัจจุบัน

ภายใต้รูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ในยุคของการบริหารจัดการศึกษาไทยในปัจจุบัน ซึ่งอยู่ภายใต้เงื่อนไขการปรับเปลี่ยนการแข่งขัน เพื่อสร้างข้อได้เปรียบ และความมุ่งมั่นของสังคม ที่ดำเนินไป อย่างรวดเร็ว รุนแรง และมีความ หลากหลายนั้น ต่างก็ส่งผลกระทบต่อวงวิชาชีพ โดยเฉพาะด้านการศึกษา ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการ ปรับเปลี่ยนบริบท และโครงสร้างการบริหารของการบริหารจัดการศึกษาภายใต้สาระแห่งบทบัญญัติของกฎหมายการศึกษา ที่เรียกว่า “แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559)” เป็นการ จัด โครงสร้าง การบริหาร การศึกษา โดยยึดหลักของการยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยึดทางสายกลางอยู่บนพื้นฐานของความสมดุลพอดี รู้จักพอประมาณ อย่างมีเหตุผล มีความรอบรู้เท่าทันโลก เพื่อมุ่งให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย เกิดการบูรณาการแบบองค์รวมที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม เป็นแผนที่บูรณาการ ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และกีฬากับการศึกษาทุกระดับ รวมทั้งเชื่อมโยงการพัฒนาการศึกษากับการพัฒนาในด้านต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เป็นต้น โดยคำนึงถึงการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มุ่งพัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และ

วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข และพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งและมีคุณภาพใน 3 ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมमानฉันทและเอื้ออาทรต่อกันสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ“แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552–2559) ที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา 2) เพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้ 3) เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคน และสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้(แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2552–2559:13-20) ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ที่มิบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาเพราะมุ่งให้เกิดคุณภาพทั้งในด้านผลผลิต กระบวนการจัดการ และปัจจัยต่างๆ โดยมุ่งหวังให้การจัดการศึกษา พัฒนาทั้งระบบ (Whole School Approach : WSA) บุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษา เพราะต้อง เป็นผู้นำและผู้ประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีความสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการเรียน การสอน และการเรียนรู้ รวมทั้งประสานสัมพันธ์ ระดมและจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุพล วังสินธ์, 2545, หน้า 29) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเปรียบได้ว่าเป็นจอมทัพสำคัญที่จะนำพาองค์กรให้ก้าวไปในกระแสแห่งการปฏิรูปได้อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางบริบท (Context) หลากหลายส่วนนั้น น่าจะเปรียบได้กับ “ผู้บริหารมืออาชีพ ” จึงจะเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันที่จะทำหน้าที่สำคัญให้ไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์โดยการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสู่การปฏิบัติที่แสดงให้เห็นศักยภาพ คุณภาพ เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาแห่งนั้น

จากหลักการ แนวคิดดังกล่าวข้างต้น การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป็นไปตามเป้าหมาย ผู้บริหารสถานศึกษา จึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะสนับสนุนและพัฒนางานให้ระบบการทำงานขององค์กรเจริญก้าวหน้า ด้วยการนำพาบุคลากรให้ร่วมมือกันปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มศักยภาพอย่างเป็นระบบและพัฒนางานอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ ถ้าผู้บริหารสถานศึกษา ไม่มีคุณภาพ ไม่มีความสามารถ ก็จะทำให้การพัฒนาองค์กรไม่เจริญก้าวหน้า การจัดการศึกษาก็ไม่ประสบความสำเร็จ ได้เช่นเดียวกัน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเพื่อให้ทราบคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ตามต้องการของครุสั้งค์กรุงเทพมหานคร เขตทวีวัฒนา แล้วยนำมาศึกษาเปรียบเทียบ สรุปเป็น แนวคิดให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปพัฒนา ปรับปรุงคุณลักษณะให้สอดคล้องกับความต้องการ ของผู้ที่เกี่ยวข้อง และเป็นสารสนเทศนำไปใช้ในการพัฒนา กำหนดนโยบาย หลักการในการคัดเลือกสรรหาบุคลากรที่จะเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพ

การจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ให้มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไป

ปัญหาการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดปัญหาการวิจัยดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความต้องการของครูสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตทวีวัฒนา ในภาพรวม เป็นอย่างไร
2. คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความต้องการของครูสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตทวีวัฒนา จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน แตกต่างกันหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความต้องการของครูสังกัด กรุงเทพมหานคร เขตทวีวัฒนา
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความต้องการของครูสังกัด กรุงเทพมหานคร เขตทวีวัฒนา จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

สมมุติฐานของการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดสมมุติฐานของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความต้องการของครูสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตทวีวัฒนา จำแนกตามเพศ แตกต่างกัน
2. คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความต้องการของครูสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตทวีวัฒนา จำแนกตามระดับการศึกษา แตกต่างกัน
3. คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความต้องการของครูสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตทวีวัฒนา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตทวีวัฒนา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 7 โรงเรียน รวมประชากรทั้งสิ้น 195 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยสุ่มตัวอย่างของจำนวนครู จาก 7 โรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 130 คน เมื่อเปรียบเทียบกับตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, p.608) ค่าความเชื่อมั่น 95 %

2. ขอบเขตด้าน ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ สถานภาพของครู สังกัด กรุงเทพมหานคร เขตทวีวัฒนา จำแนกเป็น

2.1.1 เพศ ได้แก่

- 1) ชาย
- 2) หญิง

2.1.2 ระดับการศึกษา ได้แก่

- 1) ตั้งแต่ปริญญาตรีลงมา
- 2) สูงกว่าปริญญาตรี

2.1.3 ประสบการณ์การทำงาน ได้แก่

- 1) ประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 10 ปี
- 2) ประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา รวม 6 ด้าน (ธีระ รุญเจริญ, 2553, หน้า 129-131) ได้แก่

2.2.1 มีพื้นฐานเดิมเป็นทุน

2.2.2 มีการศึกษา

2.2.3 มีบุคลิกภาพน่าเชื่อถือ

2.2.4 มีคุณธรรม จริยธรรม

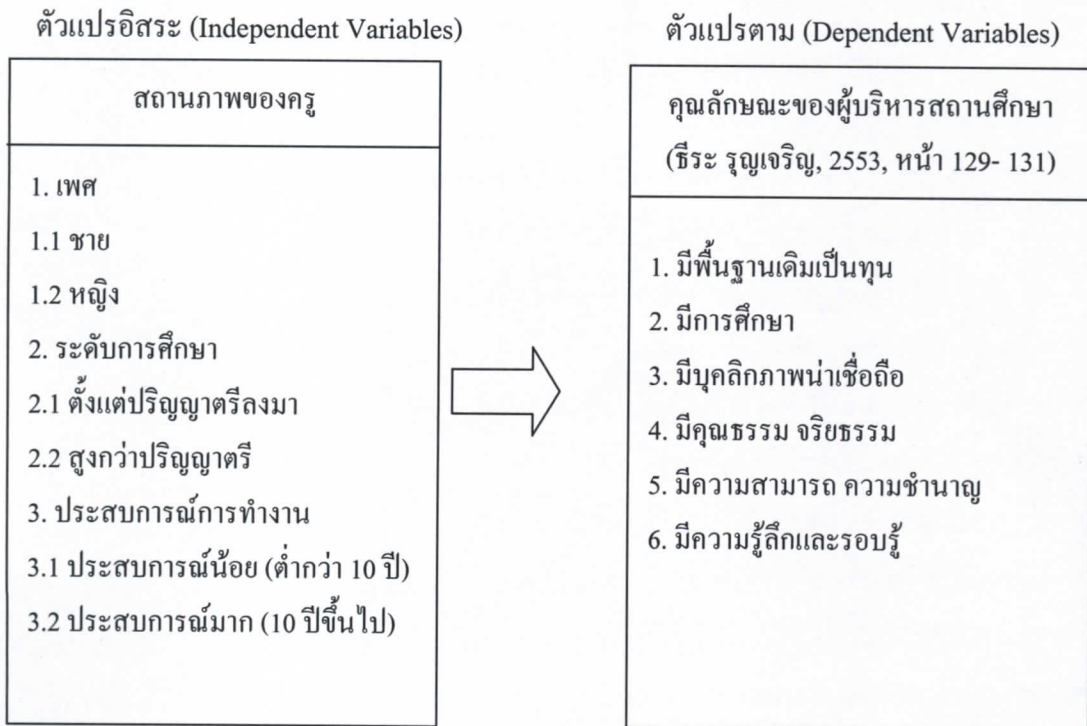
2.2.5 มีความสามารถ ความชำนาญ

2.2.6 มีความรู้ลึกและรอบรู้

3. ระยะเวลาการทำวิจัย

ปีการศึกษา 2552 ภาคเรียนที่ 2 ตุลาคม 2552 – มีนาคม 2553

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

นิยามศัพท์เฉพาะ

กรุงเทพมหานคร หมายถึง เขตการปกครองพิเศษ ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 กำหนดให้กรุงเทพมหานครเป็นทบวงการเมือง มีฐานะเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นนครหลวง

สถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตทวีวัฒนา หมายถึง โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานเขต ทวีวัฒนา จำนวน 7 โรงเรียน ตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3

ครู หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่สายการสอนในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตทวีวัฒนา จำแนกตาม

1. เพศ หมายถึง

1.1 เพศชาย

1.2 เพศหญิง

2. ระดับการศึกษา หมายถึง

2.1 ตั้งแต่ปริญญาตรีลงมา

2.2 สูงกว่าปริญญาตรี

3. ประสบการณ์การทำงาน หมายถึง ประสบการณ์การทำงานของครู

3.1 ประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 10 ปี

3.2 ประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป

ความต้องการ หมายถึง ความประสงค์หรือความปรารถนาของครูต่อคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องมี เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลในการบริหารที่ดี มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลแก่องค์กรและบุคลากร

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ลักษณะท่าทีหรือพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนระดับปฐมวัยถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร เขตทวีวัฒนา ที่ปรากฏแก่สายตาคือ 4 ด้าน คือ การบริหารงานด้านวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคลากร ด้านการบริหารงานทั่วไป (ธีระ รุญเจริญ, 2553, หน้า 133 - 135) กำหนดไว้ดังนี้

1. มีพื้นฐานเดิมเป็นทุน หมายถึง มีความเป็นผู้นำตามธรรมชาติเดิมเป็นทุน เช่น ความถนัด (aptitude) ในการเป็นผู้นำ ได้แก่การเป็นผู้นำทางวิชาการ ผู้นำองค์กร ผู้นำชุมชน เป็นต้น มีลักษณะนิสัยในการร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ขององค์กรและชุมชน รวมทั้งได้รับความเชื่อถือศรัทธาจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

2. มีการศึกษา หมายถึง ผู้บริหารควรได้รับการศึกษาระดับปริญญาตรีทางการบริหารการศึกษาเป็นอย่างต่ำ เป็นผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา และเป็นผู้ใฝ่เรียนใฝ่รู้ เพื่อเพิ่มพูนทักษะประสบการณ์ใหม่อันจะสามารถสร้างองค์การเรียนรู้ได้

3. มีบุคลิกภาพน่าเชื่อถือ หมายถึง นักบริหารควรมีน้ำเสียงการพูดน่าฟัง เข้าใจง่ายมีอารมณ์ มั่นคง (EQ – Emotional Quotient) มีความเข้มแข็ง แต่ถ่อมตน มีกิริยามารยาทเป็นที่ยอมรับทางสังคม และการแต่งกายสอดคล้องกับกาลเทศะ โดยสามารถแบ่งคุณลักษณะของบุคลิกภาพเป็น

4 ด้าน คือ 1) บุคลิกภาพทางกาย 2) บุคลิกภาพทางอารมณ์และจิตวิทยา 3) บุคลิกภาพทางสังคม และ 4) บุคลิกภาพทางสติปัญญา

4. มีคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง ผู้บริหารควรมีระบบคุณธรรมเป็นที่ตั้ง คือ มีความโปร่งใส มีความยุติธรรม ซื่อสัตย์ ไม่คอร์รัปชัน อดทน อดกลั้น รับทั้งผิดและชอบ เสียสละเป็น คนดีของสังคม

5. มีความสามารถ ความชำนาญ หมายถึง ผู้บริหารควรมีความสามารถ ความชำนาญ ในด้านต่างๆ ดังนี้ 1) การบริหารจัดการศึกษาตามหลักวิชา 2) การนำองค์กรไปสู่เป้าหมาย บริหาร โดยองค์คณะบุคคลการมีส่วนร่วม 3) สามารถส่งเสริมการทำงานเป็นทีม 4) ประสานงานเพื่อ ผลงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบ และ 5) มีวิสัยทัศน์ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงและ ปรับเปลี่ยนเทคนิคเพื่อสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง

6. มีความรู้ลึกและรอบรู้ หมายถึง ผู้บริหารควรมีความรู้ลึกและรอบรู้ ในด้านต่างๆ ดังนี้

1) การบริหารจัดการ 2) การจัดการศึกษา 3) ระเบียบกฎหมาย 4) บริบททางสังคม และ 5) การวิจัยทางการศึกษา

ประโยชน์ที่ได้รับ

ในการวิจัยเรื่องคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความต้องการของครูสังกัด กรุงเทพมหานคร เขตทวีวัฒนา ผู้วิจัยคาดว่าประโยชน์ที่จะได้รับ มีดังต่อไปนี้

1. ใช้เป็นข้อมูลในการคัดเลือกสรรหาบุคลากรที่จะเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา ตามความต้องการของครูสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตทวีวัฒนา ในภาพรวม

2. ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร สามารถนำข้อมูลที่ค้นพบไปใช้ในการ พัฒนาตนเองวางแผน กำหนดนโยบายและจัดการบริหารภายใน โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ต่อไป

3. สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร สามารถนำข้อมูลที่ค้นพบไปใช้ในการวางแผน กำหนดนโยบายในการสรรหา การพัฒนา การฝึกอบรม ให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนัก การศึกษา กรุงเทพมหานครต่อไป

4. นำไปใช้เป็นแนวทางขยายงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของผู้บริหาร สถานศึกษา เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ และเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป